

Стасюк В. В. доктор психологічних наук, професор, кафедра морально – психологічного забезпечення діяльності військ (сил), Національний університет оборони України імені Івана Черняховського
<https://orcid.org/0000-0002-7943-8456>

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬК (СИЛ): СТРУКТУРА ЧИННИКІВ

У статті проведено аналіз науково-методичних підходів до оцінювання психологічної готовності особового складу військ (сил) в структурах сектору безпеки та оборони України, у збройних силах США, Канади та Німеччини. Розкрито підходи до оцінювання рівня психологічної готовності особового складу військ в бойових умовах, застосування яких оптимізує процедури прийняття командирських рішень. Визначено окремі напрями структурування чинників, які обумовлюють психологічну готовність особового складу військ в бойових умовах: психофізіологічний, професійний, соціальний, процедурний. Наведено недоліки та позитивні сторони окремих підходів щодо визначення статичних характеристик системи оцінювання та прогнозування психологічної готовності особового складу військ в бойових умовах.

Ключові слова: психологічна готовність; особовий склад; морально-психологічний стан; прогнозування.

Постановка проблеми. Результати аналізу воєнних конфліктів останніх десятиріч вказують на стійку тенденцію збільшення частки інформаційно-психологічних операцій та переходу до “гібридних” дій, які посилюють невпевненість, страх у особового складу. Так, в антитерористичній операції різна психологічна готовність особового складу військ (сил) ЗС України в більшості випадків обумовила відповідні результати бойових завдань. При цьому встановлена недостатня увага з боку командирів військових частин та підрозділів щодо контролю та прогнозування психологічної готовності особового складу військ [10]. Так, у 2014-2015 роках, в наслідок високої інтенсивності бойових дій психогенні втрати військ (сил) ЗС України значно перевищили стале відношення до санітарних, яке існує в межах 30% [1], а психічні травми різної важкості отримали близько 80 % військовослужбовців [3, 4].

Відтак, аналіз підходів до оцінювання та прогнозування психологічної готовності особового складу військ (сил) є важливим науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз джерел [2-5, 7-9, 11, 13, 14] дозволяє зробити

висновок, що чинники, які обумовлюють психологічну готовність особового складу військ в бойових умовах, за різними підходами мають різну структуру, зокрема виокремлюється така спрямованість формування груп чинників: психофізіологічна [2,4,5,9], професійна [3,11], соціальна [6,13], процедурна [14].

При цьому, аналіз методик визначення впливу психологічної готовності особового складу військ (сил) на бойові спроможності підрозділів ЗС України свідчить про некоректність показників та критеріїв оцінювання, що, з урахуванням імплементації в систему управління ЗС України стандартів НАТО, обумовлює актуальність аналізу підходів до структурування чинників психологічної готовності особового складу військ (сил).

Метою статті є аналіз підходів до структурування чинників оцінювання та прогнозування психологічної готовності особового складу військ (сил).

Виклад основного матеріалу. Аналіз основних тенденцій, пов’язаних із змінами форм і способів бойових дій, дозволяє стверджувати про згладжування відмінностей між бойовими і небойовими формами дій; прагнення до випередження противника в темпі та інтенсивності

ведення бойових дій; значного зростання точності вогневого ураження цілей, досягнення інформаційної переваги; широке використання сил і засобів інформаційної, радіоелектронної боротьби тощо, що призводить до збільшення частки психогенних втрат [11].

Встановлено [5, 7], що при низькому рівні психологічної готовності особового складу, час виконання вогневого завдання збільшується на 35%, а кількість промахів від 40 до 50%, війська можуть втратити свою боєздатність вже при 10–20% втрат, в цей же час, при високому рівні психологічної стійкості особового складу військових частин та підрозділів – лише при 50% і більше.

Відтак, зважаючи на важливість в сучасних умовах ведення бойових дій психологічної готовності особового складу військ (сил) [10], до традиційних бойових можливостей військ (сил), зокрема маневрених, ударних та вогневих, потрібно додати морально-психологічні (рис. 1).

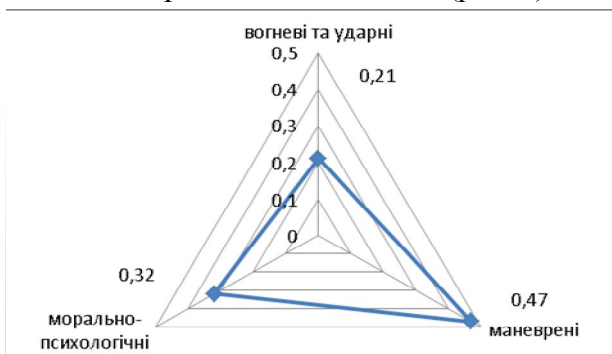

Рис. 1. Приклад результуючої векторної діаграми на певний момент часу

При цьому, психологічна готовність особового складу може розглядатися як інтегральний показник моральної, військово-професійної та психічної здатності особового складу виконати завдання за будь-яких умов обстановки.

Щодо структури чинників – це взаєморозміщення та взаємозв'язок складових частин цілого; відносно стійкий, впорядкований спосіб зв'язку елементів, що надає їхній взаємодії у рамках внутрішньо розчленованого об'єкту цілісний характер. У той же час, структура може визначати внутрішню організацію системи (процесу).

Отже, між підходами до структурування чинників психологічної

готовності особового складу військ (сил) пріоритетними визначимо системний та процедурний.

Контроль психологічної готовності особового складу в особливих умовах в роботах [1, 2, 7 - 9] вітчизняними науковцями пропонується здійснювати за допомогою програмних засобів психологічного тестування. Але, викликає інтерес підхід до прогнозування ступеня успішності виконання персоналом конкретних службових задач особовим складом Державної служби надзвичайних ситуацій України в особливих умовах [9], де особливе місце в методичному комплексі займає опитувальник з питаннями про 22 види поведінкових проявів, які начальник або колега обстежуваного може спостерігати при сумісній роботі й у неформальному спілкуванні, також дізнатись від інших людей. Поряд з цим, аналіз керівних документів інших структур сектору безпеки та оборони України (НГ, МВС, СБУ, ДПС) [10] засвідчує відсутність єдиних підходів до оцінювання психологічної готовності особового складу військ (сил), що вимагає вивчення відповідних методик в ЗС країн НАТО.

Так, у збройних силах США, Канади та Німеччини об'єктом оцінювання та прогнозування психологічної готовності військовослужбовців визначена “пружність” (англ. Psychological resilience), для оперативного визначення якої статутними документами передбачено зручні параметри оцінювання, що дозволяє автоматизувати збір даних особовим складом без спеціальної підготовки. Але найбільше розвинені зазначені процедури у збройних силах США, де моніторинг психологічної готовності військовослужбовців здійснюється за допомогою Інструменту Глобальної оцінки стану військовослужбовців GAT 2 (Global Assessment Tool) автоматизованої системи Army Fit mil в захищеному середовищі і супроводжує військовослужбовця з етапу відбору на військову службу і до виходу на пенсію.

Таким чином, відслідковується ступінь фізичної і психологічної боєздатності як

Питання психології

всієї армії США в цілому, так і кожного підрозділу окремо.

Але для прогнозування психологічної готовності особового складу військ (сил) в бойових умовах потребує моніторингу весь спектр стрес-чинників.

Так, за рівнями абстрагування передусім доцільно розглянути поділ чинників, які обумовлюють психологічну готовність військовослужбовців військ в бойових умовах, на зовнішні та внутрішні. Подібний розподіл наведено в табл. 1. [9].

Таблиця 1.

Чинники, що впливають на безперервні бойові дії воїнів

Чинники	Зміст чинників
Зовнішні	Умови середовища (мешкання, діяльності)
	Соціальні умови
Внутрішні	Умови професійної діяльності
	Інформаційні чинники
	Психофізіологічні чинники

У роботі [7], залежно від виду впливу на організм військовослужбовця, чинники поділяються на фізіологічні (біль, висока та низька температура тощо) та психологічні, які, в свою чергу, поділяються на емоційні (небезпека, загибель товаришів, поранення і травми, участь в знищенні ворога, висока відповідальність) та інформаційні (раптовість, новизна обстановки, недостатність або надмірність інформації).

Найбільшу деталізацію та структурування чинників негативного впливу на військовослужбовців з урахуванням досвіду ООС (АТО) має підхід [8], у якому загальними є такі чинники як раптовість (обстріл, теракт, напад), тривалість (тривалість участі в активних діях, соціально-політична або фінансова криза) та інтенсивність (інтенсивність та пролонгованість стресових реакцій та їхні наслідки). Саме ці чинники визначають характер перетікання стресових реакцій – глибину та тривалість фаз стресу і його наслідків. Якщо раптовість визначає наявність шоку та психофізіологічних і емоційних реакцій, то інтенсивність впливу стрес-факторів

визначає глибину шоку і гостроту цих реакцій. Якщо тривалість напруження призводить до психофізіологічного та емоційного “вигорання”, то інтенсивність визначає ступінь “вигорання” та можливість відновлення.

Наступна структура внутрішніх чинників впливу на психологічну готовність особового складу військ (сил) та стійкість впливу розкрита в праці [13] (табл. 2).

Таблиця 2

Чинники, які впливають на психологічну готовність особового складу

Назва групи чинників	Зміст чинників
Особистісні	Позитивний копінг-процес, позитивний афект, позитивний роздум, реалізм, динамічний контроль
Родинні	Комунікація, підтримка, близькість родини, виховання
Колективні	Позитивний командний клімат, взаємодія, покращення посттравматичного стану, роль, що моделює
Суспільні	Соціальна підтримка, зв'язність, загальні цінності

Важливе значення для визначення чинників, які впливають на психологічну готовність військовослужбовців в бойових умовах, має структура процесу, який досліджується. Тому, особливої уваги потребує системний підхід до процесу впливу зазначених чинників [14] (рис. 2), де у якості діагностичних критеріїв негативного ППВ використовуються чотири групи чинників. Перші три узагальнюють події потенційно високої дії: перша – потенційно травматичні події, що включають смерть або її загрозу, серйозне ушкодження себе або інших; друга – втрати близьких людей, речей, травмування; третя – потенційно морально шкідливі події. Четверта об'єднує стресори усіх типів, не впливові поодиночки та є інструментом тривалих операцій сил, ПСО щодо зміни мотиваційної спрямованості населення країни, зниження його психічної стійкості.

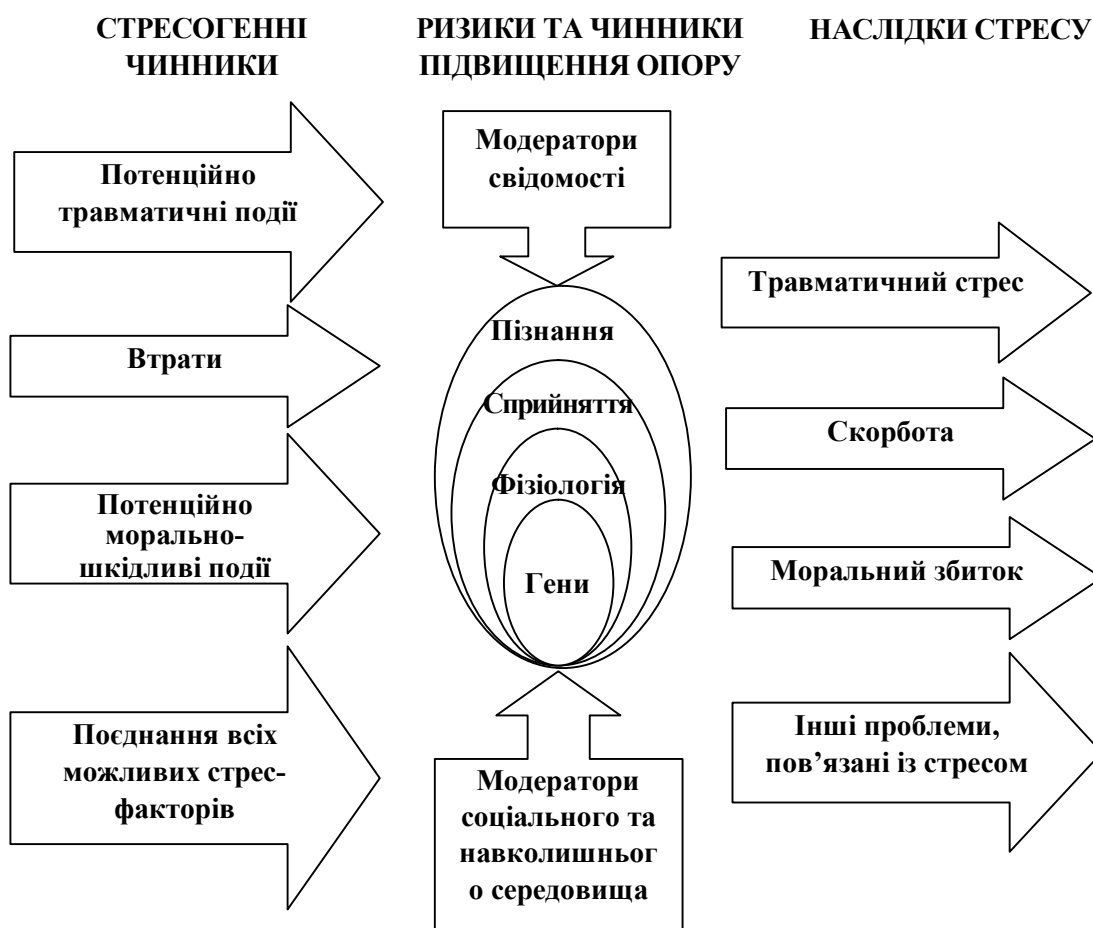

Рис. 2. Структурно-логічна схема класифікації стрес-чинників бойових умов та прогнозування психологічної готовності особового складу військ (сил) [14]

Отже, згідно схеми, яка наведена на рис. 2, не здійснюється аналіз інтенсивності бойових дій, що має суттєвий вплив на психологічну готовність військовослужбовців у бойових умовах. Таке доповнення дозволить визначати вплив

інтенсивності групи потенційно травматичних подій, що включає смерть або її загрозу, серйозне ушкодження себе або інших.

Структуру стрес-чинників бою ЗС США наведено в таблиці 3 [12].

Таблиця 3.

Стрес-чинники бою за класифікацією ЗС США

Класи	Джерела інформації	
	Спостереження	Опитування
Недавні стресори	Стресори впродовж розгортання або навчання	Особисті або домашні стресори
Рівень стурбованості	Нетипові й інтенсивні негативні емоції	Думки, що турбують (наприклад провина або сором)
Рівень функціонування	Зменшення ефективності дій, стурбованість, конфлікти з іншими	Фізичні симптоми, проблеми з відпочинком, втрата самовладання

Інші підходи до структурування окремих чинників, які обумовлюють психологічну готовність особового складу військ (сил) в бойових умовах та уточнені за результатами бойової діяльності в умовах ООС (АТО), наведено у праці [4], зокрема: прогностична модель підтримки прийняття рішення про низьку адекватність поведінки в екстремальних ситуаціях; структура стрес-

чинників бойового середовища; структура стрес-чинників організації забезпечення життєдіяльності; інформаційні чинники; прояви вторгнення, ухилення, фізіологічного напруження, дезадаптації у військовослужбовців-учасників АТО; функціональні стани військовослужбовців; рівні стресостійкості військовослужбовців. В той же час, автори звертають увагу на

Питання психології

можливість прогнозування адекватності поведінки військовослужбовців в бойових умовах тільки з допомогою спостереження за бойовим побратимом.

Висновки.

На підставі проведеного аналізу різноманітних сукупностей чинників, які обумовлюють психологічну готовність військовослужбовців військ в бойових умовах, доцільно підкреслити значну практичну (процедурну) спрямованість для інформаційного моделювання структури чинників, що обумовлюють психологічну готовність особового складу військ (сил) в бойових умовах (W.Nash) [14]. Запропонована структура чинників достатньо розкриває процес впливу стрес-чинників бою, зокрема: за ієрархію вибудовує основні групи стрес-чинників, визначає низку взаємозв'язаних цілей щодо успішного виконання бойового завдання та збереження морально-бойових якостей особового складу; визначає елементи організаційної структури за родинним, колективним та суспільним рівнями, що реалізують сформовані цілі; виключення елементів, що не мають мети функціонування; виявлення завдань, які потрібні для ефективної реалізації усіх його

фаз (етапів); зіставлення виділених функцій елементам (виконавцям, керівникам, органам, технічним пристроям) аналізованої системи і оцінка повноти їхньої реалізації; виявлення дублюючих, малоефективних, зайвих функцій і розроблення відповідних рекомендацій.

Водночас, до зовнішніх чинників, які обумовлюють психологічну готовність військовослужбовців військ (сил) в бойових умовах, доцільно віднести тривалість та інтенсивність ведення бойових дій, до внутрішніх – ступінь укомплектованості органів управління службовими особами, підготовленими до організації та здійснення інформаційно-психологічного протиборства; ступінь сформованості психологічних активів в підрозділах; ступінь матеріально-технічного забезпечення організації та проведення заходів МПЗ; ступінь методичного забезпечення організації заходів інформаційно-психологічного протиборства.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в удосконаленні методичних підходів до прогнозування психологічної готовності військ (сил) в бойових умовах відповідно до процедур, що прийняті в ЗС країн НАТО.

Список використаних джерел

1. Алещенко В. Проблемні питання МПЗ застосування військ (сил) в ході АТО / Особливості підготовки і застосування військ (сил) ЗСУ в АТО на Сході України: наук. - практ. сем., 24 лист.2015 р.: тези доп. К.: НУОУ, 2015. С. 30–34.
2. Блінов О. Психологія бойової психічної травми. Київ, 2016. 180 с.
3. Бочаров М., Приймак М. Досвід використання методик оцінювання негативного інформаційно-психологічного впливу в прогнозуванні морально-психологічного стану військ у бойових умовах // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. Київ : НУОУ, 2016. № 1 (25). С. 15–19.
4. Гічун В., Кириченко А., Корнацький В., Мясников Г., Найда С., Осьодло В., Стеблюк В., Швець А. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту : монографія. Дніпро: 2019. 324 с.
5. Екстремальна психологія / О. Тімченко та інші. Київ, 2007. 502 с.
6. Замичковський В., Тарасов С., Цурко Ю. аналіз існуючих методичних підходів до оцінювання ефективності заходів психологічного впливу у військових конфліктах сучасності // Збірник наукових праць ЦНДІ ЗС України № 1 (83) 2018. С.137–144. \
7. Караяни А., Сыромятников И. Прикладная военная психология. Санкт-Петербург, 2006. 480 с.
8. Літвінов А. Яким буває стрес і що впливає на його протікання та наслідки. URL : <http://psyhelp.beyourself.com.ua/stres-i-ptsr/psixologicheskaya-pomoshh-pri-ptsr/vipusk-7> (дата звернення: 09.01.2016).
9. Романишин А., Бойко О., Гузенко І. Первинна психологічна допомога і реабілітація в бойових умовах. Львів, 2014. 140 с.
10. Стасюк В., Павловський О., Замичковський В. Аналіз підходів до оцінювання морально-психологічного стану особового складу військ (сил) // Труды університету Вип. 2 (141). К.: НУОУ. 2017. С. 222–228.
11. Стасюк В., Бочаров М. Аналіз підходів до прогнозування психогенних втрат військ (сил) в бойових умовах: структура чинників в Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. Київ : НУОУ, 2019. № 1(34). С. 13-18.

11. Федоренко В. Розвиток тактики за досвідом локальних війн кінця XX – початку XXI століть. URL : irbis-nbuv.gov.ua (дата звернення: 10.01.2014).
13. Meredith L., Sherbourne C. Promoting psychological resilience in the U.S. URL : <http://www.rand.org/publications/permissions>. (дата звернення: 03.04.2014).
14. Nash W. Model spacious of battle and operative stress of Corps of Marines and Military – Marine Forces of the USA: instrument for leaders // Combat and operational behavioral health office. 2011. С.185–189.

References

1. Aleshchenko V. (2015). Problemni pytannia MPZ zastosuvannya viisk (syl) v khodi ATO [Problem questions of MPS of application of troops (forces) during ATO] / Osoblyvosti pidhotovky i zastosuvannya viisk (syl) ZSU v ATO na Skhodi Ukrainy: nauk. - prakt. sem., 24 lyst.2015 r.:tezy dop. K.: 30-34 (in Ukrainian).
2. Blinov O. (2016). Psykholohiia boiovoi psykhičnoi travmy [Psychology of battle psychical trauma]. Kyiv, 2016. 180 s. (in Ukrainian).
3. Bocharov M., Pryimak M. (2016). Dosvid vykorystannia metodyk otsiniuvannya nehatyvnoho informatsiino-psykholohichnoho vplyvu v prohnozuvanni moralno-psykholohichnoho stanu viisk u boiovykh umovakh [Experience of the use of methodologies of evaluation of negative informatively-psychological influence in prognostication of the morally-psychological state of troops in battle conditions]// Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony. Kyiv : NUOU, № 1 (25). S. 15–19. (in Ukrainian).
4. Hichun V., Kyrychenko A., Kornatskyi V., Miasnykov H., Naida S., Osodlo V., Stebliuk V., Shvets A. (2019). Stres-asotsiiiovani rozlady zdorovia v umovakh zbroinoho konfliktu [Stress-associated disorders of health in the conditions of the armed conflict]: monohrafiia. Dnipro: 324 s. (in Ukrainian).
5. Timchenko O. ta inshi. (2007) Ekstremalna psykholohiia [Extreme psychology] / Kyiv, 502 s. (in Ukrainian).
6. Zamyckovskyi V., Tarasov S., Tsurko Y. (2018) Analiz isnuuyuchykh metodychnykh pidkhodiv do otsiniuvannya efektyvnosti zakhodiv psykholohichnoho vplyvu u viiskovykh konfliktakh suchasnosti [analysis of the existent methodical going near the evaluation of efficiency of measures of psychological influence in the soldiery conflicts of contemporaneity] // Zbirnyk nauksykh prats TsNNDI ZS Ukrainy № 1 (83) 2018. S.137–144. (in Ukrainian)
7. Karaiany A., Siromiatnykov Y. (2006) Prykladnaia voennaia psykholohiia. [Militari psihological handbook.] Sankt-Peterburh, 2006. 480 s. (in Russia)
8. Litvinov A. Yakym buvaie stres i shcho vplyvaie na yoho protikannia ta naslidky. [What stress is and that influences on his flowing and consequences] URL : <http://psyhelp.beyourself.com.ua/stres-i-ptsr/psixologicheskaya-pomoshh-pri-ptsr/vipusk-7> (data zvernennia: 09.01.2016). (in Ukrainian)
9. Romanyshyn A., Boiko O., Huzenko I. (2014) Pervynna psykholohichna dopomoha i reabilitatsiia v boiovykh umovakh. [Primary psychological support and rehabilitation are in battle conditions] Lviv, 2014. 140 s. (in Ukrainian)
10. Stasiuk V., Pavlovskiy O., Zamyckovskyi V. (2017) Analiz pidkhodiv do otsiniuvannya moralno-psykholohichnoho stanu osobovoho skladu viisk (syl) [Analysis of going near the evaluation of the moral-psychological state of personnel of troops (forces)] // Trudy universytetu Vyp. 2 (141). K.: NUOU. 2017. S. 222–228. (in Ukrainian)
11. Stasiuk V., Bocharov M. (2019) Analiz pidkhodiv do prohnozuvannya psykhhennykh vtrat viisk (syl) v boiovykh umovakh: struktura chynnyk [Analysis of going near prognostication of psychogenic losses of troops in battle conditions: structure of factors] iv Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony. Kyiv : NUOU, 2019. № 1(34). S. 13-18. (in Ukrainian)
12. Fedorenko V. Rozvytok taktyky za dosvidom lokalnykh viin kintsia XX – pochatku XXI stolit [Development of tactic/pl after experience of local wars of end of XX - to beginning of XXI of centuries]. URL : irbis-nbuv.gov.ua (data zvernennia: 10.01.2014). (in Ukrainian)
13. Meredith L., Sherbourne C. Promoting of psychological resilience in the of U.S. URL: <http://www.rand.org/publications/permissions>. (date of appeal : 03.01.2019) (in USA).
14. Nash W. (2011) Model of spacious of battle and operative stress of of Corps of of Marines of and of Military - Marine Forces of the of USA: instrument for leaders // of Combat of and operational behavioral health office. 2011. P.185-189 (in USA).

Резюме

Стасюк В. В., доктор психологічних наук, професор, кафедра морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил), Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ОЦЕНИВАНИЮ И ПРОГНОЗИРОВАНИЮ ПСИХОЛОГИЧНОЙ ГОТОВНОСТИ ЛИЧНОГО СОСТАВА ВОЙСК (СИЛ) : СТРУКТУРА ФАКТОРОВ

В статье сравнены научно-методические подходы к оцениванию психологической готовности личного состава войск (сил) в структурах сектору безопасности и обороны Украины с подходами в вооруженных силах США, Канады и Германии. Раскрыты подходы к оцениванию уровня психологической готовности личного состава войск в боевых условиях, применение которых оптимизирует процедуры принятия командирских решений. Определены отдельные направления структуризации факторов, которые обуславливают психологическую готовность личного состава войск в боевых условиях, : психофизиологический, профессиональный, социальный, процедурный. Приведены недостатки и позитивные стороны отдельных подходов относительно определения статических характеристик системы оценивания и прогнозирования психологической готовности личного состава войск в боевых условиях.

Ключевые слова: психологическая готовность; личный состав; морально-психологическое состояние, прогнозирование.

Summary

Stasiuk V., doctor of sciences (Psychology), professor, Department of Moral and Psychological Support of the Troops Activity (Forces), National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernjakhovskiy.

THE VALUE ORIENTATIONS IN THE TRUST STRUCTURE OF MILITARY PERSONNEL TO THE COMMANDER IN SPECIAL CONDITIONS OF ACTIVITY

The results of over the last decades military conflicts analysis indicate a strong tendency of information-psychological operations increasing and transition to "hybrid" actions that spread insecurity, fear among personnel. At the same time, insufficient attention was paid by the commanders of the military units and groups to control and predict the psychological readiness of the personnel of the troops. It could be due to the incorrectness of the relevant indicators and evaluation criteria. According to different scientific approaches, determined the psychological readiness of personnel in combat conditions factors have a different structure.

To analyze the approaches to structuring of factors of psychological readiness of troops (forces) personnel assessment and forecasting

The analysis of scientific and methodological approaches to the assessment of the psychological readiness of the troops (forces) personnel in the structures of the Ukrainian security and defense sector, in the armed forces of the USA, Canada and Germany are carried out. Sets the approaches to the estimation of psychological readiness level of the personnel in combat conditions. The use of them optimizes the procedures of making commanding decisions.

Separate directions of structuring the factors that determine the psychological readiness of the personnel in combat conditions are defined: psychophysiological, professional, social, procedural. Compared advantages and disadvantages of different approaches to determine the static characteristics of the evaluation system and prediction of the psychological readiness of personnel in combat conditions.

Emphasized significant practical (procedural) orientation for factors structure informational modeling that determine the psychological readiness of personnel of troops (forces) in combat conditions, which is presented in W.Nash proceedings which sufficiently reveals the process of influence of combat stress factors, in particular: for the hierarchy builds major groups stress factors, determines a number of interrelated goals for successful accomplishment of combat task and preservation of moral and combat qualities of personnel; identifies elements of the organizational structure by family, collective and social levels that realize the set goals; exclusion of elements which have no purpose of functioning; identifying the tasks that are required for the effective implementation of all its phases (stages); comparison of selected functions with elements (performers, heads, bodies, technical devices) of the analyzed system and evaluation of completeness of their implementation; identify duplicate, poorly performing, redundant features and develop appropriate recommendations.

It is established expediency to refer to external factors that determine the troops (forces) servicemen psychological readiness in combat conditions, duration and intensity of warfare, to internal factors such as: the level of completeness of the governing bodies of officials prepared for organization and implementation; the level of formation of information and psychological assets in the units; the level of logistical support for organizing and conducting psychological support activities; level of methodological support for the organization of information confrontation activities.

Keywords: values; value orientations; terminal values; instrumental values; interpersonal relationship; psychological attitude; trust; trust-based relations.